

**Fazlija Alikalfić: STASANJE JEDNE MLADOSTI, Skupština opštine
Mostar, Odbor za organizaciju izrade priloga istoriji
revolucionarnog radničkog pokreta i NOB-a Mostara,
knj. 1, Mostar 1985, str. 156**

Naš grad, Mostar naš voljeni, o svom velikom jubileju — četrdesetogodišnjici svoga oslobođenja — evo, i ovim činom, predstavljanjem knjige druga F. Alikalfića »Stasanje jedne mladosti«, ponovo će nadnosi nad jedan djelić svoje dugovjeke, dostojanstvene prošlosti. I upravo što je ta prošlost takva — dostojanstvena uza sve tegobe što ih je grad u svom postojanju bilježio — prve moje riječi su riječi zahvale autoru za njegov trud i plemenitost napora svih koji nastoje da se od mogućeg zaborava otrgne svaka svijetla zraka, svaki svijetli trenutak, što je život Mostara činilo svijetlim, ne samo zato što je to — kako velikan naše riječi Ivo Andrić reče — »grad pod od prirode povlaštenim nebom«, nego što su pod tim nebom živjeli takvi ljudi kakvi su građani Mostara.

I, zato, vratimo se izvornoj namjeri autora koju ovako označava kad kaže: »... Namjera mi je da ispričam neka svoja osjećanja iz tog perioda... i događaje iz života i rada Muslimanske narodne biblioteke u Mostaru, iz djelovanja ljudi okupljenih oko njenog programa i akcije.« Tako postavljen cilj autor je nastojao da ostvari kroz sve dijelove knjige iznoseći svoja sjećanja i sjećanja mnogih aktivista okupljenih oko Biblioteke, te u prikupljanju i korištenju, inače oskudne, dokumentacione građe koja se odnosi na aktivnost Biblioteke.

Autor je nastojao da prikaže društveno-političke i kulturne uslove, posebno one u kojima je djelovala Partija u predratnom periodu. Bez toga se ne bi mogla dati ocjena društveno-političke uloge jedne institucije kao što je Muslimanska narodna biblioteka,

koja je svojim radom doprinijela da se proširi uticaj progresivne političke misli, uticaj Partije u sredini u kojoj je djelovala, posebno među omladinom, njenim najbrojnijim članstvom.

Opisom prilika u kojima se odvijao rad Biblioteke u stvari je dat širi društveni kontekst, a program rada Biblioteke, koji je iz godine u godinu dobijao nove kvalitete, ne samo razvijanjem oblika djelovanja nego prvenstveno i njihovim sadržajem, svjedoči o izrastanju Biblioteke u sve značajnijeg činioca u naprednom društvenom životu Mostara pod sve većim uticajem Partije na njenu političku orijentaciju. I samo ime koje je Biblioteka nosila u izvjesnim periodima odražava donekle i društvenu klimu u kojoj je djelovala. »Muslimanska javna biblioteka u Mostaru« naziva se tako 1928. godine, u šestojanuarskom periodu djeluje kao »Gajretova narodna biblioteka« — pri čemu treba imati u vidu da je »Gajret« nosio naziv »srpskog muslimanskog kulturnog i prosvjetnog društva« — sa svojim samostalnim pravilima, na skupštini 1938. godine dobija naziv »Muslimanska narodna biblioteka«, kada dolazi do krupnih promjena u njenom radu, proširenja platforme okupljanja članstva, posebno iz radničkih redova i omladine. Sve je to omogućilo njen dalji uspon tako da je posljednjih godina bila značajno stjecište mnogih naprednih, posebno intelektualnih, krugova u Mostaru. Tu stranu takođe treba imati u vidu prilikom ocjenjivanja značaja ovoga rada.

Rad se odlikuje obiljem podataka, sjećanja, koje je mogao iznijeti samo neposredni učesnik u događajima, a koje bi vjerovatno teško mogli naći u sačuvanoj dokumentaciji. Oni imaju i značaj što ne samo omogućavaju sagledavanje kulturno-prosvjetnih prilika nego osvjetljavaju i političke prilike tog vremena — stranačke borbe, djelovanje Muslimanskog kluba, ulogu »Gajreta« i »Narodne uzdanice« kao kulturno-prosvjetnih društava Muslimana, ali »nacionalno« različite orijentacije itd. To je djelomično i slučaj kada se u knjizi govori o ulozi Radničkog doma i Udruženja studenata u revolucionarnom pokretu Mostara. Možda je u tom kontekstu nedovoljno rečeno o učešću žena u revolucionarnom pokretu grada.

Govoreći o Biblioteci u društveno-političkoj akciji, autor se osvrnuo na brojne događaje u burnom vremenu pred rat. U knjizi se nalaze podaci koji se neće moći zaobići u političkoj istoriji Mostara, što je na istoričarima da dublje verifikuju.

Odmah, prvih dana po svome dolasku, ustaške vlasti zabranjuju rad Biblioteke zbog njene napredne orijentacije. Ni pokušaji da se obnovi njen rad nisu urodili plodom. Događaji oko Biblioteke koji su slijedili rječit su primjer snage Partije i NOP-a u Mostaru, progresivne opredijeljenosti mnogih članova Biblioteke, s jedne, i divljanja fašizma, s druge strane. Najvrednije knjige Biblioteke su ipak spašene i dalje su služile cilju koji im je namijenjen u kvartovskim bibliotekama i na oslobođenoj teritoriji,

a neprijatelj je svoj bijes prema Biblioteci iskatio spaljivanjem knjiga do kojih je mogao doći. Po bibliotečkom fondu i po bijesu sa kojim se neprijatelj okomio da ga uništi i da onemogući svako djelovanje Biblioteke može se suditi koliko je ona bila izvorište plemenite napredne riječi i akcije onih koji su željeli i stvarali uslove za ljepši život našeg grada. O tome svjedoče i u knjizi date biografije istaknutih aktivista Biblioteke, među kojima se, po snažnoj ličnoj emotivnoj noti, izdvaja biografija dra Safeta Mujića. To obilježje snažne lične emotivne obojenosti nosi cijela knjiga. Ali, poznato je da je dokumentaciona građa o radu Biblioteke veoma oskudna, pa je s te strane razumljivo što se autor prvenstveno oslanjao na svoja sjećanja i sjećanja najaktivnijih članova Biblioteke, odnosno drugova koji su bili povezani sa nekim akcijama u njenom radu. Otuda se mora imati razumijevanje ako u radu ima eventualne prenaglašenosti subjektivnog viđenja i neuravnoteženosti u prikazivanju nekih događaja oko Biblioteke, čega ima u svakom ličnom svjedočenju. No, bez sumnje je da je ovim svojim radom autor dao i prilog za izučavanje jednog perioda značajnog ne samo u kulturno-prosvjetnoj nego i u političkoj istoriji Mostara.

Dobro je što ovu knjigu imamo u rukama. Iz istorije, zna se, može se čitati i sadašnjost i budućnost. U današnjim uslovima, kada smo u zemlji sučeljeni sa ekonomskim i socijalnim teškoćama, kada se agresivno javljaju ne samo sumnjičavi oportunisti koji iskazuju svoju sumnju da ćemo ekonomske teškoće uspješno savladati, nego i neprijateljske glasoše nacionalizma, kvaziistoričari koji »otkrivaju« takozvani permanentni sukob Partije i kulture, Partije i inteligencije — valja se vratiti argumentovanoj besjedi o tome šta je Partija znala i učinila na velikom prostoru dubokih promjena u svim oblastima društvenog života. A uticaj Partije na rad Muslimanske narodne biblioteke i aktivnost Biblioteke svjedoče o neizmjenom umijeću i snazi Partije da u izvanredno teškim uslovima, kakvi su bili u predratnoj Jugoslaviji, iskoristi sve mogućnosti da gradi bolji život, da svojim progresivnim uticajem i vjerom koju su u nju imali svi poštteni građani, i pored imena Muslimanske biblioteke, okupi na tome plemenitom cilju — stvaranja boljeg života — sve socijalne slojeve od radnika do visokih intelektualaca, sve nacije koje su dijelile život u našem gradu. I zato — valja se nadnijeti nad našu istoriju — vrijedan je prilog o dijelu naše istorije sadržan u knjizi Fazlije Alikalfića da bismo iz nje crpili snagu za napore koje moramo i sada ulagati. I zato je lijepo što se naš Mostar zagledao u dio te svoje istorije, u sebe kakav je nekada bio, da bi koračao dostojanstveno dalje, jer grad naš nikada samoljubiv nije bio, njemu je drag vlastiti sve dostojanstveniji hod i kroz njegovu istoriju i kroz njegovu sadašnjost i njegovu budućnost.

Dr Zlata Grebo